

HIV un A, B, C hepatīts

Nopietnāk nekā tu domā

Kas ir hepatīts?

Hepatīts ir aknu iekaisums, ko nereti sauc par „dzeltenu kaiti”, jo ādas un gļotādu dzelte var būt viena no aknu iekaisuma izpausmēm.

Vīrushepatīts ir infekcijas slimība, kuru izraisa hepatīta vīrusi. Plašāk izplatīti: A hepatīts (VHA), B hepatīts (VHB) un C hepatīts (VHC).

Hepatītu izraisošie vīrusi organismā var iekļūt caur gremošanas sistēmu (VHA), saskaroties ar inficētām asinīm, veicot ārstnieciskas manipulācijas vai dzimum kontaktu ceļā (VHB, VHC). Iespējama inficēšanās vertikālās transmisijas ceļā (no inficētas grūtnieces auglim).

Iespējamie hepatīta simptomi:

- nespēks,
- nelaba dūša, vemšana,
- bezmiegs,
- ādas nieze,
- tumšs urīns, gaiši izkārnījumi,
- dzelte (var sākties no acu baltumiem un pārņemt visa ķermeņa ādu).

Dažkārt kāds no iepriekš minētajiem simptomiem var nebūt. Slimība var noritēt arī bez jebkādiem simptomiem.

A hepatīts

A hepatīts dažreiz tiek saukts par „netīro roku slimību”. Slimības izraisītājs – A vīruss cilvēka organismā iekļūst fekāli – orālā ceļā (caur gremošanas traktu). Tas var notikt, ja sadzīves kontaktos netiek ievērotas higiēnas prasības, piemēram, pēc tualetes apmeklējuma nemazgājot rokas, ēdot nemazgātus augļus, dzerot netīru ūdeni. No inficēšanās brīža līdz parādās pirmie slimības simptomi pāriet vidēji no 15 līdz 50 dienām (vidēji 4 nedēļas).

A hepatīts izplatīts visā pasaulē, visbiežāk valstīs, kurās ir slikti sanitāri higiēniskie apstākļi, un dzeramā ūdens drošums netiek pienācīgi kontrolēts. Tādēļ, plānojot ceļojumus uz dažādiem reģioniem, jāņem vērā infekcijas izplatība. Ļoti augsts inficēšanās risks ir Āfrikā, Dienvidamerikā un Dienvidaustrumāzijā, augsts risks – Brazīlijas Amazones baseinā, Ķīnā un Latīņamerikā, vidējs – Dienvidu un Austrumeiropā, dažādos Vidējo Austrumu rajonos. Latvijā pēdējais A hepatīta uzliesmojums tika reģistrēts 2008. – 2009.gadā un tas skāra vairāk nekā 5000 iedzīvotājus.

Ārstēšana

Parasti A hepatīts norit vieglā formā, bet var izraisīt arī smagu aknu bojājumu. Ārstēšana galvenokārt norit slimnīcā. Ārstēšanās laikā jāievēro miers, diēta (izvairoties no treknu, asu, ceptu un žāvētu produktu lietošanas uzturā), nedrīkst lietot alkoholu un narkotiskās vielas, kas ļoti negatīvi ietekmē aknu darbību un pasliktina slimības iznākuma prognozi.

Sekas

Akūts A hepatīts parasti neatstāj sekas. Var būt gadījumi, kad slimības laikā rodas komplikācijas un aknu darbības traucējumi. A hepatīts „nepāriet” hroniskā formā.

No A hepatīta iespējams izvairīties, veicot vakcināciju ar drošām un efektīvām vakcīnām. Ar vakcināciju panāk ilgstošu aizsardzību.

Lai izstrādātos ilgstoša imunitāte pret A hepatītu, nepieciešams saņemt 2 vakcīnas devas ar intervālu 6 līdz 12 mēneši. Imunitāte sāk veidoties 2 nedēļu laikā pēc pirmās potes saņemšanas. To svarīgi ņemt vērā ceļotājiem!

Jaunākie pētījumi apliecina, ka modernās vakcīnas pret A hepatītu nodrošina aizsardzību uz mūžu un nav nepieciešama revakcinācija.

Izmantojot kombinēto vakcīnu (pret A un B hepatītu vienlaicīgi var iegūt aizsardzību pret A hepatītu un B hepatītu. Vakcinācijas kurss sastāv no trim potēm.

B hepatīts

B hepatīts ir „vislipīgākais” no hepatīta vīrusu izraisītām infekcijām, jo inficēšanās deva, salīdzinot ar A un C hepatītu, ir niecīga. Tas izplatās ar asiņu starpniecību, seksuāli transmisīvā ceļā (dzimumkontakts) un vertikālās transmisijas ceļā (no inficētas grūtnieces auglim vai dzemdību laikā).

Visbiežāk inficēšanās notiek asinsritē iekļūstot ar hepatīta B vīrusu inficētām asinīm. Tas var gadīties:

- lietojot kopīgus injicēšanas piederumus (šļirci un adatas),
- lietojot kopīgus higiēnas piederumus (piemēram, skuvekli, zobu birsti),
- veicot manikīru, pedikīru, tetovēšanu vai pīrsingu, stomatoloģiskas u.c. medicīniskas manipulācijas, ja nav pareizi sterilizēti instrumenti,
- asins pārliešanas laikā (Latvijā asinis pirms pārliešanas tiek pārbaudītas, lai novērstu šādu iespēju).

B hepatīta vīrusam raksturīga īpaša izturība pret ķīmisku un fizikālu līdzekļu iedarbību, tādēļ, veicot manipulācijas, kas saistītas ar ādas vai gļotādas bojājumu (injekcijas, zobārstniecība, manikīrs, kosmētiskās un higiēnas procedūras) ar vairākkārt lietojamiem instrumentiem, noteikti jāpārlicinās, ka tie tiek sterilizēti speciālās iekārtās atbilstoši instrukcijai.

Diagnostika

Ar specifisku asins analīzi, nosakot antigēnu HBsAg (vīrusa apvalka daļiņas), inficēšanos var atklāt jau 1 – 1,5 mēnešus pirms slimības izpausmēm.

Slimības norise un ārstēšana

Inkubācijas periods, kas ir laika posms no infekcijas slimības ierosinātāja iekļūšanas organismā līdz pirmo slimības pazīmju parādīšanās brīdim, - līdz 6 mēnešiem. Apmēram 30 – 40% cilvēku slimība noris ar tai raksturīgām pazīmēm (skat. „Iespējamie hepatīta simptomi”), bet 60 – 70% gadījumu sastopamas bezsimptomu formas, kas bīstamas ar to, ka nemanītas var pārtapt hroniskā formā.

Atbilstošu ārstēšanu nozīmē ārsts. Ārstēšana parasti notiek slimnīcā.

Izārstēšanās

B hepatītu iespējams izārstēt 2 mēnešu laikā. Organismā izveidojas antivielas, kas pasargā no atkārtotas inficēšanās.

Cilvēks pēc pārslimotas akūtas vai bezsimptomu B hepatīta infekcijas var kļūt par hepatīta B vīrusa nēsātāju. B hepatīts var attīstīties hroniskā formā.

Vīrusa nēsāšana

Daļa cilvēku kļūst par vīrusa nēsātājiem. Šādā gadījumā pašajūta var būt laba, bet cilvēks ilgu laiku (iespējams, visu dzīvi) būs infekciozs un tādēļ, pašam nezinot, pastāv iespēja inficēt citus cilvēkus.

Hroniska saslimšana

Aptuveni 10 – 15% gadījumu slimība „pāriet” hroniskā formā. Šādā gadījumā nepieciešams veikt papildus izmeklēšanu pie infektologa vai hepatologa un uzsākt specifisku ārstēšanu. Hroniska B hepatīta gadījumā nepieciešams regulāri kontrolēt veselību, jo ir paaugstināts risks saslimt ar aknu vēzi u.c. slimībām.

Faktori, kas slimības norisi saasina: toksisku vielu lietošana (alkohols, narkotikas, medikamenti), fiziska pārslodze, aknas pārslogojoša uztura lietošana (trekni vai ķīmikālijām bagāti produkti).

Sekas

B hepatīta radīto aknu šūnu izmaiņas var novest līdz aknu cirozei, aknu vēzim.

Vienīgais efektīvais veids, kā izvairīties no saslimšanas ar B hepatītu, ir vakcinācija, kas nodrošina aizsardzību visa mūža garumā.

Nepieciešams saņemt 3 potes 6 mēnešu laikā.

Kopš 1997.gada Latvijā notiek visu zīdaiņu vakcinācija pret B hepatītu. Imunizācija jāveic pusaudžiem 14 gadu vecumā, ja viņi nav vakcināti iepriekš, kā arī ieteicama inficēto cilvēku ģimenes locekļiem un dzimumpartneriem.

Obligāti vakcinējamas personas, kas, pildot darba pienākumus, regulāri (vismaz reizi mēnesī) nonāk tiešā saskarē ar pacientiem vai cilvēku bioloģiskajiem materiāliem, kā arī medicīnas studenti un medicīnas skolu audzēkņi, kuri ir medicīniskajā praksē ārstniecības iestādē.

Vakcinācija pret B hepatītu pasargās arī pret D hepatītu, jo inficēšanās ar D hepatītu iespējama tikai personām, kas jau inficētas ar hepatīta B vīrusu.

Vakcinācija pret B hepatītu ir būtiska visiem C hepatīta slimniekiem, lai novērstu ļoti smagu aknu bojājumu attīstību kombinētas (B un C hepatīta) infekcijas rezultātā, kā arī HIV inficētām personām

C hepatīts

C hepatīts, līdzīgi B hepatītam, izplatās ar inficētu asiņu starpniecību: injekcijas un citas manipulācijas ar ādas vai gļotādas bojājumu– visizplatītākais pārnese veids; retāk – seksuālās transmisijas un vertikālās transmisijas ceļš.

C hepatīts ir ļoti izplatīta infekcija injicējamo narkotiku lietotāju un ar tiem saistīto personu vidē.

Diagnostika

Slimību diagnosticē veicot speciālās asins laboratoriskās pārbaudes, ja ir epidemioloģisks vai klīnisks iemesls – veiktas medicīniskas vai citas manipulācijas, narkotiku lietošana, gadījuma dzimumsakari, nelietojot prezervatīvu, nespecifiskas slimības pazīmes, piemēram, darba spēju samazināšanās, slikta dūša, sāpes vēderā vai citas veselības problēmas.

Slimības norise un ārstēšana

Inkubācijas periods ilgst līdz 3 mēnešiem. Akūtā formā C hepatīts izpaužas reti (15-20% gadījumu). Slimības simptomi ir līdzīgi A un B hepatīta simptomiem (skat. „Iespējamie hepatīta simptomi”).

Akūtu C hepatītu var veiksmīgi ārstēt ar specifiskiem medikamentiem. Parasti ārstēšana ilgst 6 mēnešus.

Līdz pat 85% gadījumu C hepatīts norit hroniskā formā. Hroniska C hepatīta gadījumā

ārsts nozīmēs specifisku ārstēšanu ar iedarbīgiem pretvīrusu preparātiem. Ārstēšanas ilgums 6 - 11 mēneši.

Sekas

C hepatīts, līdzīgi kā B hepatīts, var novest pie aknu cirozes un aknu vēža.

Nav specifiskas profilakses (vakcīnas) pret C hepatītu. Cilvēkiem ar C hepatītu ir svarīgi vakcinēties gan pret A hepatītu, gan B hepatītu, lai novērstu citas hepatīta infekcijas pievienošanos un attālinātu nopietnu aknu slimību attīstību (ciroze, vēzis).

Ja cilvēkam radušās veselības problēmas, kas liek domāt par hepatītu, ieteicama konsultācija v/a „Latvijas Infektoloģijas centrs”.

Latvijā HIV infekcija plaši izplatīta injicējamo narkotiku lietotāju vidū (kopīgu injicēšanas piederumu lietošanas rezultātā). Seksuālās transmisijas ceļā tā var tikt nodota dzimumpartneriem.

HIV/ AIDS

HIV ir cilvēka imūndeficīta vīruss. Iekļuvis cilvēka organismā, tas pakāpeniski iznīcina imūno sistēmu, un organisms pakāpeniski zaudē spēju pretoties slimību izraisītājiem.

AIDS – iegūts imūndeficīta sindroms – ir HIV infekcijas gala stadija, kad imunitāte ir novājināta un organisms vairs nespēj pretoties slimību izraisītājiem. Slimības izpausmes ir atkarīgas no pavadošajām slimībām.

HIV izplatās:

- ar asiņu starpniecību (piemēram, lietojot kopīgas šļirces, adatas, tetovēšanas piederumus);
- seksuālās transmisijas ceļā (dzimumkontakto);
- vertikālās transmisijas ceļā (no inficētas grūtnieces auglim).

Sadzīves kontaktu ceļā un no kukaiņu vai dzīvnieku kodumiem ar HIV inficēties nevar.

Kopīgu injicēšanas piederumu lietošana ir saistīta ar augstu HIV inficēšanās risku, tādēļ Latvijā HIV infekcija ir plaši izplatīta tieši injicējamo narkotiku lietotāju vidū, tomēr pēdējo gadu laikā inficēšanās ar HIV aizvien biežāk notiek seksuālu kontaktu ceļā.

HIV tests

HIV infekcijai nav specifisku pazīmju. Pirmās slimības izpausmes var būt saistītas ar paaugstinātu ķermeņa temperatūru, sāpēm kaklā, izsitumiem uz ādas, palielinātām aknām un liesu. HIV infekciju diagnosticē laboratoriski un klīniski.

HIV tests ir asiņu pārbaude, lai noskaidrotu, vai cilvēks ir inficēts ar HIV. Testa obligāta sastāvdaļa ir pirmstesta un pēctesta konsultācijas, kuru laikā pacients un ārsts pārrunā ar HIV/AIDS saistītos jautājumus.

Izmeklēšana HIV infekcijas diagnostikai ir brīvprātīga un veicama tikai ar izmeklējamās personas apzinātu piekrišanu.

Izmeklēšana uz HIV var notikt:

- 1) pēc pašas personas lūguma (ja bijusi iespēja inficēties vai pārbaudes nepieciešamību nosaka normatīvie akti, piemēram, izbraukšanai uz ārzemēm, adopcijas gadījumā);
- 2) pēc ārsta ierosinājuma (bet tikai ar personas apzinātu piekrišanu); ārstam ir pienākums ieteikt HIV testu grūtniecēm un pacientiem, kuru veselības stāvoklis liecina par iespējamu inficēšanos, kā arī cilvēkiem, kuru pašu rīcība pakļauj tos augstam riskam inficēties ar HIV (injecējamo

narkotiku lietotājiem, personām, kuras nodarbojas ar prostitūciju, vīriešiem, kuriem ir sekss ar vīriešiem).

Uz HIV klātbūtni tiek pārbaudīti arī visi donoru biomateriāli (audi, orgāni, dzimumšūnas).

HIV infekcijas sākumposmā (1,5 – 6 mēnešus pēc vīrusa iekļūšanas organismā) ir tā saucamais loga periods, kura laikā HIV testa rezultāts var būt negatīvs.

Ārstēšana

HIV infekcija nav pilnībā uzveicama.

Specifiskās ārstēšanas – antiretrovirālās terapijas – rezultātā tiek aizkavēta HIV vairošanās organismā, līdz ar to uzlabojot kopējo veselības stāvokli, dodot iespēju inficētajam cilvēkam dzīvot pilnvērtīgu dzīvi un samazinot iespēju, ka inficētā persona saslims ar AIDS stadijai raksturīgajām slimībām.

Latvijā antiretrovirālo terapiju nozīmē SIA „Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīcas” stacionāra „Latvijas Infektoloģijas centrs” speciālisti. To apmaksā no valsts budžeta līdzekļiem.

Laiks no inficēšanās brīža līdz AIDS stadijas attīstībai katram ir individuāls, bet vidēji no 7 līdz 10 gadiem. Šī perioda ilgums ir atkarīgs no organisma imūnās sistēmas stāvokļa pirms inficēšanās, vīrusa tipa un agresivitātes, savlaicīgas pretvīrusu terapijas uzsākšanas, kā arī citu infekciju, piemēram, sifilisa vai vīrushepatīta klātbūtnes. AIDS stadijas attīstību veicina arī narkotiku lietošana.

Nav specifiskas profilakses (vakcīnas) pret HIV! Tomēr HIV inficētajiem cilvēkiem ir svarīgi vakcinēties gan pret A hepatītu, gan B hepatītu, lai novērstu kombinētu infekciju un attālinātu AIDS stadijas iestāšanos.

Slimību profilakses un kontroles centra HIV/AIDS konsultāciju kabinets Klijānu ielā 7 (Ieeja no Mazās Klijānu ielas)

Bezmaksas, konfidenciāli:

- informācija, konsultācijas
- HIV, hepatītu B un C eksprestesti
- informatīvie bukleti
- tālrunis 67298080

Darba laiks:

Pirmdienās	9:00 – 17:00
Otrdienās	9:00 – 17:00
Trešdienās	9:00 – 17:00
Ceturtdienās	9:00 – 17:00
Piektdienās	9:00 – 17:00

Informatīvo materiālu sagatavoja
Slimību profilakses un kontroles centrs,
Duntes iela 22, Rīga, Latvija, LV-1005, Tālrunis: 67501590, Fakss: 67501591, E-pasts: info@spkc.gov.lv

